

1 Ա Լ Ա Շ Կ Ե Ր Տ

Ալաշկերտ է հինն վաղարշակաւերտ, զոր կառուցած է Մեծն Խոսրովու հայր վաղարշ. կը գտնուի բուն Ալաշկերտի դաշտի հիւսիսային եզրէն դէպի Շահկօլ բարձրանալու սկսած վայրն, զիրքն հակեալ է արեւելեան հարաւ, արեւմտեան դաշան և որոյ շուրջն պատած լեռնաշղթայք մի անգամէն կարող ես տեսնել, որք տարածուած կը լինին տեղւոյս հարաւն և արեւելահարաւ:

Ալաշկերտ այժմ հին Պայազիտի (Գողովիտ) կը պատկանի, որոյ հինգ բաժանումներէ միուն աւանն է, ուր կընստի Գայմագամ:

Ալաշկերտի զիրքն, որպէս ասացինք, դաշտէն քիչ բարձր և հակեալ հինաւուրց բլուրի մի վերայ շինուած բերդի մի ստորոտն, երկու ձորակներու միջովայրն, ի հարաւ արեւելս ցղաշա խոնարհած թևի մի երկու երեսներու վերայ շինուած է:

Շինութիւնք¹ որք 700 տան չափ կան, որոց 130 տունը հայ՝ իսկ մնացածներն քուրդ. հայոց թուոյն չափ ևս եկուոր թուրքեր, որք վերջին պատերազմին կարսէն, կաղզուանէն և Պայազիտէն զաղթած են,

այժմ պաշտօնեայ թուրքեր բազմացած, հայերու հողերն գրաւած, մի քանի ընդարձակ գետիներ ևս գնած, որոց վերայ հոյակապ շինութիւններ բարձրացուցած են, որով այժմ մի գեղեցիկ քաղաք գարձած է տեղս և հայոց թուոյն չափ ևս տաճիկ աւելացած:

1. Հայոց կայ երկու ուսումնարան, զորս բացած են Միացեալ և Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնք, առաջինը արականաց իսկ երկրորդն իգական սեռի կրթութեան համար, Թուրքերն ևս մի աննշան ուսումնարան ունին: